

جامعه ایرانی در رمان "یک عاشقانه آرام" اثر نادر ابراهیمی

أ.م.د. علي محسن عبود^{1*}

¹رئيسة دانشگاه، دانشگاه سومر، نئی قار، عراق

چکیده:

ی‌زخر آنچه که شرایط و بستر لازم در جهت بهتر شدن و بهبود آثار ادبی را فراهم می‌کند و همچنین نقش و اهمیت ویژه‌ای در این مورد دارد موضوع نقد، تحلیل و بررسی متون ادبی می‌باشد. رمان‌ها و داستان‌ها اهمیت بسزایی در ادبیات یک سرزمین را دارا می‌باشند و قسمت اعظم متون ادبی جایگاه ویژه‌ای را داده‌اند که ویژگی‌های خاص خود را دارند. نویسندگان با استفاده از فنون و مهارت‌های خاص و ویژه خود در عرصه نویسندگی به جذابیت آثار خود می‌افزایند. در این پژوهش به بررسی جامعه ایرانی در رمان «عاشقانه آرام» اثر نادر ابراهیمی می‌پردازیم. همیشه بین ادبیات و جامعه ارتباطی منسجم و محکم برقرار بوده است. در آثار ادبی حال چه به صورت شعر و یا در غالب داستان‌های بلند و کوتاه و به طور کل به صورتی که باشند قسمتی از جامعه و امور جاری در آن منعکس می‌گردد. رمان یا همان داستان‌های بلند ادبی، به طور قابل توجهی از اتفاقات و موضوعات رایج و بطور کلی از اوضاع و احوالات در جامعه نشأت و تأثیر گرفته‌اند. آنچه منتقدین باور دارند این موضوع می‌باشد که رمان یکی از جامع‌ترین گونه‌های ادبی است که می‌تواند در تحقیقات جامعه‌شناسی مورد بررسی و تحلیل قرار بگیرند. رمان «عاشقانه آرام» نیز از این موضوع مستثنی نمی‌باشد، این رمان همانگونه که از اسمش پیداست بیان‌کننده یک روایت عاشقانه و احساسی می‌باشد. روایت مردی گیلانی که از قضا به شغل معلمی مشغول بوده است این داستان بیان‌کننده اوضاع و احوال این گلپه مرد قبل از انقلاب سال 57 می‌باشد که به فعالیت‌های سیاسی نیز مشغول بوده است.

الكلمات المفتاحية: "یک عاشقانه آرام"، نادر ابراهیمی، جامعه، رمان.

المجتمع الإيراني في رواية "یک عاشقانه آرام" (العاشق الهادي) لنادر ابراهيمي

أ.م.د. علي محسن عبود^{1*}

¹رئيسة الجامعة، جامعة سومر، نئی قار، العراق

الملخص:

الذي يهيئ ويضع الشروط اللازمة لتحسين الاعمال الادبية والدور والاهمية الخاصة في هذه الحالة هو موضوع النقد والتحليل الدقيق للنصوص الادبية والروايات والقصص القصيرة وهذا مهم جداً في ادب اي شعب من الشعوب. وقد جعلوا معظم النصوص الادبية وخصائصها بالشكل الذي نكتسب فيه مكانة ومنزلة خاصة من خلال الاستفادة من التقنيات وتطوير المهارات الخاصة ومن خلالها يضيفون لمؤلفاتهم جاذبية وجمالية أكثر من خلال الكتابة، وفي هذا البحث نتناول المجتمع الإيراني كمثال في رواية (العاشق الهادي) لنادر ابراهيمي، حيث دائماً ما نشاهد ونرى ان هناك قوة ارتباط وتماسك وانسجام متين ووثيق بين الادب والمجتمع، وفي غالبية الاعمال الادبية سواء كانت على صورة قصائد او على شكل نصوص او قصص ادبية طويلة ام قصيرة او أي شكل كانت وهي جزء من المجتمع والشؤون الجارية المتعارف عليها فانها ستعكس وتمتاز فيه جميع الروايات التي يطلق عليها القصص الادبية الطويلة تأثرت بشكل كبير و واضح بظروف المجتمع والمواضيع الرائجة وبشكل عام بالبيئة المجتمعية. كما يعتقد النقاد فان الرواية او القصة الطويلة هي من اشمل الاثار والاعمال الادبية والتي يمكن تحليلها ودراستها في علم الاجتماع والسلوك الاجتماعي او ما يطلق عليه السوسيولوجيا وكما هو واضح فان رواية (العاشق الهادي) وعنوانها غير مستثناة من هذا الموضوع لانها تمثل الرواية العاطفية والرومانسية. الرواية التي بين ايدينا تحكي وضع رجل گیلانی – شمال ایران- والذي لحسن القدر كان يعمل في حقل التعليم وهذه القصة تبين احوال هذه الرجل قبل ثورة 1979 خصوصاً انه كان يعمل ويمارس النشاط السياسي آنذاك ايضاً.

الكلمات المفتاحية: "یک عاشقانه آرام"، نادر ابراهيمي، المجتمع، الرواية.

* Email address: a.abood@uos.edu.iq

The Iranian Society in the Novel "Yek Asheghaneh Aram" by Nader Ebrahimi

Asst. Professor. Ali Mohaisen Abood^{1*}

¹University Presidency, University of Sumer, Thi Qar, Iraq

Abstract:

The study of literary texts creates the conditions and provides the What prepares and sets the necessary conditions for improving literary works and the special role and importance in this case is the subject of critique and the precise analysis of literary texts, novels, and short stories. This is very important in the literature of any nation. Most literary texts and their characteristics are shaped in a way that allows us to gain a special status by utilizing techniques and developing specific skills, through which they add more appeal and beauty to their works through writing. In this research, we consider Iranian society as an example in the novel "Yek Asheghaneh Aram" by Nader Ebrahimi, where we always observe a strong bond and coherence between literature and society. In the majority of literary works, whether in the form of poetry, texts, or long or short literary stories, they are part of society and the ongoing recognized affairs, and thus, they reflect and blend into it. All the narratives referred to as long literary stories have been significantly and clearly influenced by the conditions of society and trending topics, generally reflecting the social environment. Critics believe that the novel or long story is one of the most comprehensive literary works that can be analyzed and studied in sociology and social behavior, or what is known as sociology. As is evident, the novel "Yek Asheghaneh Aram" and its title are not exempt from this subject, as it represents a romantic and emotional narrative. The novel in our hands tells the story of a man from Gilan – Northern Iran – who, by fortunate destiny, worked in the field of education. This story illustrates the conditions of this man before the 1979 revolution, especially since he was also politically active at that time.

Keywords: "Yek Asheghaneh Aram", Nader Ebrahimi, society, novel.

المقدمة:

موضوع ارتباط میان ادبیات و جامعه از زمان های قدیم در بین پژوهشگران آثار ادبی و حتی جامعه شناسان مطرح بوده است. ارتباط بین این دو موضوع با یکدیگر، علمی نوین به نام، جامعه شناسی ادبیات شکل گرفته است. محققان این حوزه محتوای آثار ادبی را "مانند وسیله ای برای بررسی اندازه بازخورد تغییرات و دگرگونی های اجتماعی، سیاسی و فرهنگی مورد استفاده و بررسی قرار می دهند". (عسگری، 1389 ص 69)

از انواع ادبی که در بین مردم دارای طرفدارن زیادی می باشد و مخاطبین فضای وسیعی را به خود می گیرد، رمان می باشد. می توان گفت رمان ها منعکس کننده آداب و رسوم، رفتارها و عادات یک جامعه و همچنین دغدغه های اجتماعی – سیاسی می باشند. حتی بسیاری از رمان ها از حوادث تاریخی و اتفاقاتی که برای یک جامعه در طول زمان رخ داده اند تاثیر گرفته اند و به رشته تحریر درآمده اند، به طوریکه گاهی با خواندن یک رمان پیشینه یک جامعه برای خواننده محرز و مشخص می گردد.

"رمان در عین اینکه از منطق جمال شناسی ذاتی برخوردار است، منطق آن همیشه موافق با منطق جامعه است". (زرافا. 1386. ص 9)

یکی از بارزترین دغدغه های نویسندگان معاصر، پرداختن به موضوعات در ارتباط با جامعه و اوضاع و احوال آن می باشد. گاهی نویسنده در غالب بیان مسایل عاطفی سعی می کند مشکلات جامعه و حال و احوال اجتماع را در آثار خود بیان نماید.

ادبیات و جامعه دو عنصر جدایی ناپذیر و وابسته به یکدیگر می باشند و از ارتباط این دو عنوان با یکدیگر علم جامعه شناسی در ادبیات یا جامعه شناسی ادبی شکل گرفته است. رمان به عنوان یکی از با اهمیت ترین، قالب های ادبی است که به طور کامل انعکاس دهنده تمام قد جامعه می باشد. رمان صرفاً بیان احساسات و عواطف نویسنده نمی باشد بلکه جستجوها و تلاش هایی می باشد که حول محور چگونگی اوضاع زندگی انسان ها و افراد جامعه شکل می گیرد. شاخصه مهم رمان و برتری آن نسبت به سایر آثار ادبی و موفقیت آن در انعکاس واقعیت های زندگی بشری به این خاطر می باشد که بن مایه رمان ها از مسایل و موضوعات زندگی بشری شکل می گیرد و ارتباط مستقیمی با اتفاقات و حوادث رخ داده در اجتماعات بشری دارد.

در این پژوهش به بررسی «جامعه ایرانی در رمان یک عاشقانه آرام» نوشته نادر ابراهیمی رمان نویس معاصر و بنام ایرانی می پردازیم.

پیشینه

مصلحی (1396) در پژوهش خود تحت عنوان «بررسی و تحلیل مضامین اجتماعی در رمان های ایرانی (از 1370 تا 1390 شمسی)» به بیان این موضوع پرداخته است که: «همواره میان ادبیات و جامعه رابطهای مستحکم و ناگسستنی وجود داشته است. آثار ادبی در هر شکلی که باشند، بسان آیینهای هستند که گوشه هایی از جامعه و مسایل جاری در آن را بازتاب میدهند. رمان به عنوان یکی از مهمترین و پر مخاطبترین گونه های ادبی، تا حدود زیادی از واقعیت های اجتماعی سرچشمه میگیرد. رمانهای ایران نیز از بدو زمان شکل گیری تاکنون، همواره از اوضاع و احوال جامعه تأثیر پذیرفته اند». بررسی و تحلیل مضامین اجتماعی در ده رمان منتخب از دهه های 1370 و 1380 ش، هدف مقاله حاضر بوده است. تحقیق بیانگر آن است که رمان به عنوان یکی از کاملترین انواع ادبی قادر است به پژوهش جامعه شناسی پاسخ مثبت دهد.

جنتی راد (1389) در پژوهش خود تحت عنوان «نقد اجتماعی آثار داستانی نادر ابراهیمی» به بررسی این موضوع پرداخته است که: «در میان انواع نگرش به متن ادبی، دیدگاه جامعه شناختی از اهمیتی ویژه برخوردار است. اساساً در نقد ادبی دو رویکرد وجود دارد. رویکرد اول صورت محور است و انواع نقد لغوی، زیبایی شناختی و فنی را شامل می شود و در مقابل رویکرد دوم محتوا محور و نقدهای اخلاقی، تاریخی و روانشناسی و..... را در برمی گیرد. این نوع نقد به تبیین رابطه اثر ادبی با جامعه پدیدآورنده آن می پردازد و عوامل محیطی و اجتماعی را که در اثر ادبی تأثیر گذاشته است، بررسی می کند. در بررسی آثار ادبی از دیدگاه نقد اجتماعی مولفه ها و پدیده های اجتماعی و نیز اندیشه های اجتماعی که به نوعی در اثر بازتاب یافته روشن می شود. این نوع نقد به پژوهشگر دیدی فراگیر و کلیت نگر می دهد تا در کنار سایر عوامل تبیین کننده اثر ادبی با این روش اثر را جامع تر و کامل تر بررسی کند و زوایای مختلف آن را روشن کند. نادر ابراهیمی (1325-1387) صاحب آثار متعددی در زمینه های مختلف است. یکی از مهمترین

جنبه‌های فعالیت وی حوزه ادبیات داستانی است. وی در این عرصه گرایش به مکتب واقع‌گرایی دارد به همین سبب آثار وی ظرفیت تطبیق نقد اجتماعی را به خوبی دارا است. این پایان‌نامه ضمن رویکردی جامعه‌شناختی به آثار داستانی نادر ابراهیمی، مباحثی مربوط به کلیات علم جامعه‌شناسی ادبیات، سیر تکامل این علم، نظریه‌ها و نظریه پردازان را شامل می‌شود و نیز زندگی‌نامه نادر ابراهیمی را به عنوان مقدمه و پیش‌زمینه بحث اصلی که همان نقد اجتماعی آثار داستانی نادر ابراهیمی است در بردارد. نادر ابراهیمی همراه و همدل مردم روزگار خود است و همواره به دغدغه‌ها، مشکلات و در کنار آن حوادث و پیامدهای عصر حاضر توجه داشته و آن‌ها را دست‌مایه‌ای در آفرینش آثارش قرار داده و این ثابت می‌کند که ابراهیمی نویسنده‌ای متعهد و ملتزم و آگاه به مسائل اجتماعی و انسانی عصر خویش است.»

درخصوص آثار و تالیفات نادر ابراهیمی نقدها و بررسی‌های مطالعاتی زیادی صورت گرفته است اما در خصوص موضوع پژوهش ما «جامعه ایرانی در رمان یک عاشقانه آرام» مطالعه و تحقیق مدون و مشخصی صورت نگرفته است که بتوان در این بخش آن را مطرح کرد. این رمان همانگونه که از نامش مشخص است مطرح‌کننده یک داستان عاشقانه می‌باشد داستانی که قبل از انقلاب سال 57 در ایران اتفاق افتاده است.

فرضیه‌ها و پرسش‌ها

آنچه که در مورد سبک ادبی نادر ابراهیمی قابل تامل و بررسی این موضوع می‌باشد که وی نویسنده‌ای واقع‌گرا است که برای رسیدن و دست‌یابی به جامعه‌ای ایده‌آل از شخصیت‌های و وقایع واقعی رخ داده در اجتماع برای رمان‌ها و داستان‌هایش استفاده می‌نماید و در برخی موارد تلاش می‌کند تا قدمی برای بهبود احوالات و اوضاع جامعه مورد روایت خود بردارد. به کارگیری از نحوه انجام و آگاهی از تعاملات جامعه، روان‌شناسی شخصیت‌ها و یادآوری حوادث تاریخی نشان‌دهنده علم نویسنده به فنون ادبی و هنر وی در نوشتن می‌باشد.

سوالاتی که مطرح می‌شود این است که :

- نادر ابراهیمی در رمان یک عاشقانه آرام چگونه به تحلیل و بررسی جامعه ایرانی برای پیشبرد داستان پرداخته است ؟

روش تحقیق

در این پژوهش، از شیوه تحلیلی-توصیفی با رویکرد استنباطی در جریان مقاله استفاده و متعاقباً بهره‌مندی از مطالعات کتابخانه‌ای نیز در شیوه گردآوری داده‌ها به سبک فیش برداری، بستر کلی این نگاه را تشکیل خواهد داد.

نگاهی به زندگی و فعالیت‌های نادر ابراهیمی

نادر ابراهیمی، داستان‌نویس، فیلم‌نامه‌نویس، شاعر، روزنامه‌نگار و منتقد ادبی، ۱۴ فروردین ۱۳۱۵ در تهران چشم به جهان گشود. وی تحصیلات ابتدایی خود را در مدرسه دارالفنون به پایان رساند. سپس به دانشکده حقوق رفت، اما آن را ناتمام گذاشت و در رشته ادبیات انگلیسی ادامه تحصیل داد. در کتاب‌های «ابن مشغله» و «ابوالمشاغل» که زندگی‌نامه‌اش را روایت می‌کند، خود را فردی پرکار معرفی کرده است. او در دوره نوجوانی و جوانی تعداد زیادی از

مشاغل را هر چند به طور مختصر تجربه کرده است، آنقدر زیاد می باشد که شمارش آن امکان پذیر نیست. باتوجه به حجم فعالیت ها و دل مشغولی هایش، ابراهیمی نویسندگی را از ۱۶ سالگی آغاز کرده است.

نادر در دوران جوانی به حزبی به نام «ملت ایران» پیوست و در حوادث و اتفاقات ۱۶ خرداد سال ۴۲ دستگیر و زندانی شد. وی اولین کتابش با عنوان «خانه‌ای برای شب» در زندان نوشت و به چاپ رساند و با اینکه اولین اثر ابراهیمی به حساب می آمد، مورد تشویق نویسندگانی مانند سیمین دانشور و به‌آذین را گردید. وی پس از رهایی از زندان، در روزنامه «آیندگان» فعالیت خود را شروع کرد. در کنار روزنامه نگاری، با تلویزیون ملی همکاری قابل توجهی داشت و طی دو سال، آثار مستند و تلویزیونی زیادی را کارگردانی و نویسندگی کرده است. وی در حوزه کودکان هم فعالیت های چشمگیر و خاصی را انجام داده است. ابراهیم در سال 1346 در موسسه «خدمت به کودکان» فعالیت خود را آغاز نمودند و در همین حین کتاب به نام «قصه دور از خانه» که مختص کودکان می باشد را نوشت. نکته قابل توجه این موضوع است که این کتاب همان سال جایزه کتاب برگزیده شورای کودک و نوجوان را کسب نموده است. (محمّدی. 1384. 41)

سال 1350 یکی از سال های مهم و همچنین پرچالش زندگی ابراهیمی می باشد. وی در این سال با حمایت مالی انتشارات امیر کبیر، به همراه همسرش موسسه «همگام با کودکان» را تاسیس نمود. "هدف از تاسیس این موسسه چاپ و ترجمه آثار ادبی مختص کودک و نوجوان، تدریس و آموزش قصه نویسی و نقاشی به کودکان و بررسی و پژوهش درباره روش های یادگیری آنها بوده است. فعالیت های او در حوزه کودک و نوجوان پس از انقلاب نیز ادامه یافت و کانون پرورش فکری کودک و نوجوان جایزه سال ۱۳۶۹ خود را بابت کتاب «درخت قصه، قمری های قصه» به وی اهدا کرد". (همان. 50)

به اعتقاد "سیمین دانشور" و چند نویسنده ی هم عصر او، تأثیرگذارترین فعالیت نادر ابراهیمی در زمینه ادبیات کودک و نوجوان بوده است. سیمین دانشور در مورد نقش او در این حوزه بیان می کند که... می گوید: "نادر ابراهیمی برای معرفی ادبیات به کودکان این سرزمین کمک بسیاری کرد. کار بزرگ و نادر او معرفی و شناساندن ادبیات به کودکان از طریق قصه هایش بود و این شناخت برای کودکان بسیار ارزنده و درخور توجه است. علاوه بر آثار او در زمینه ادبیات کودک، کار هایش در ادبیات بزرگسال نیز بسیار ارزنده است که بسیاری از آنها را دوست دارم".

"به طور کلی ابراهیمی در داستان هایش از شیوه خطی استفاده می کند اما با این که در روایت خطی کمتر از دیگر مولفه های الگوی کلاسیک فاصله می گیرد اما به نوعی سبک امروزی (مدرن) در روایت داستان می رسد. برخی معتقدند که ابراهیمی در داستان های کوتاه خود از پیشگامان ادبیات پسامدرن است. وی در دوره ای که نویسندگان آثار مدرن خلق می کردند دست به هنجارگریزی هایی از چارچوب داستانی، شیوه های روایت و اختلال زبانی در داستان زده است. در واقع ابراهیمی با خلق شیوه های جدید همچون «همخوانی تصویر و کلام» و «نثر شاعرانه» توانست به سبک خاص نویسندگی دست یابد". (مستعملی پارسا. 1387. 25)

نادر ابراهیمی را بیشتر به خاطر داستان نویسی به یاد می آورند. او داستان نویسی را با نوشتن داستان های کوتاه آغاز کرد. سپس به سراغ مشاغل کارمندان و روشنفکران رفت. بعد از آن، آثار رمانتیکی نوشت و در نهایت به داستان های اخلاقی و وهم انگیز درباره مسائل انسانی پرداخت. او در طول چهار دهه فعالیت ادبی خود، شعر، نمایشنامه، فیلمنامه و نقد ادبی نیز نوشته است. مهم ترین نقد ادبی او، «بازدید قصه امروز» بود که در مجله پیام نوین منتشر شد. همچنین،

ساختار و مبانی ادبیات داستانی و تحلیل پنج هزار سال ادبیات داستانی ایران با عنوان «صوفایانه‌ها و عارفانه‌ها» نیز از جمله آثار او در حوزه ادبیات تحلیلی به شمار می‌رود.

علاوه بر این موارد که مطرح شد نادر ابراهیمی را به عنوان نویسنده داستان های عاشقانه و چهل نامه به همسرش می‌شناسند و در بین خوانندگان ایرانی شهرت پیدا کرده است.

لازمه بررسی و تحلیل ادبیات داستانی معاصر ایران، شناخت نویسندگان و نقد و بررسی آثار داستانی آنها می‌باشد. در این بین نادر ابراهیمی از نویسندگان دارای سبک و فعال در حوزه رمان نویسی می‌باشد. وی از زمره نویسندگان حساس و آگاه به موضوعات زبانی، هنری و سیاسی است که در نوشتن آثارش از رویدادهای سیاسی – اجتماعی و رویدادهای جدید و به روز هنری در ایران و جهان تاثیر پذیرفته است و در این زمینه آثار ادبی بیشتری را به چاپ رسانده است.

یکی از انواع نقد محتوایی، "نقد از دریچه جامعه شناختی است که به بررسی محتوای اثر ادبی و رابطه آن با جامعه و تاثیرپذیری نویسنده از محیط اجتماعی می‌پردازد. زاویه دید ابراهیمی به جامعه، واقع گرایانه است چرا که می‌خواهد پیدا و ناپیدای زندگی را به دیگران پر رنگ و ملموس تر نشان دهد. هر چند ابراهیمی در بعضی از داستان های خود برای شخصیت پردازی به جای اشاره مستقیم به زندگی انسان و وقایع پیرامونش، از نماد، تمثیل، عناصر خیالی و دور از واقعیت استفاده کرده است، با وجود این وی خلق داستان را چیزی به دور از رخدادها و جریان واقعی زندگی نمی‌داند. ابراهیمی با نوشتن داستان کوتاه، روایتگر تغییر و تحول های زمانه است تا خصلت ها و ویژگی های اجتماعی و سیاسی جامعه را در بازه زمانی نشان دهد". (زرافا. 1368. 26)

دهه چهل به عنوان یکی از دهه های مهم و تاثیرگذار در فضای فکری و روشن فکری ایران شناخته می‌شود. در این دوره، نادر ابراهیمی وارد عرصه فعالیت های اجتماعی و فرهنگی شد و به عنوان نویسنده و پژوهشگر، کار خود را در زمینه ادبیات کودک آغاز کرد. برخی بر این باورند که ذهنیت او تحت تاثیر این دوران شکل گرفته است.

از ویژگی های بارز نثر ابراهیمی در داستان های واقع گرایانه، فیلمنامه ها و داستان های استعاری اش، توجه به زبان اثر است. او از جمله نویسندگانی است که بر ارائه زبانی آهنگین و دلنشین تأکید دارد.

"آثار ابراهیمی در عرصه ادبیات کودکان و بزرگسالان،" نشان از هوش تحلیلی برجسته وی دارد. ابراهیمی همواره سعی کرده آن چیزی را که به عنوان اثر ادبی و هنری در زمینه ادبیات کودکان تولید می‌کند، مبنای منطقی داشته باشد. برخی وی را نویسنده ای آرمان گرا می‌دانند چرا که با تجربه های سیاسی که داشته است وی را نویسنده ای با مفاهیم سیاسی می‌دانند. کتاب «یک عاشقانه آرام» از همان ابتدا تا پایان فصل سوم مملو از آرمانگرایی و اندیشه های سیاسی می‌باشد". (مستعملی پارسا. 1387. 39)

نادر ابراهیمی او فردی بسیار فعال و پرکار بود و این تلاش های مستمر شاید نهایتاً به بروز بیماری اش منجر شد. به مدت ۹ سال با رنج بیماری تا اینکه در تاریخ ۱۶ خرداد ۸۷ در بیمارستانی در تهران، به زندگی اش پایان داد.

«یک عاشقانه آرام» که مورد بحث ما در این پژوهش می‌باشد، بیان کننده عشق زوجی گیلکی آذری می‌باشد. زبان کتاب، زبان گفت و گوی این دو زوج است. نویسنده در برخی از مواقع، موضوعاتی را در این گفت و گوها مطرح می‌کند

و آن‌ها را نیمه‌تمام رها می‌سازد. با این حال، نادر ابراهیمی یک عاشقانه آرام را با تأکید بر مبارزه با عادت و رخوت در روابط عاشقانه به تصویر می‌کشد.

بررسی مختصر رمان «یک عاشقانه آرام»

نادر ابراهیمی در سال 1374 برای نخستین بار این کتاب را توسط انتشارات روز بهان به چاپ رساند. این کتاب در زمره پرفروش‌ترین کتاب‌های طرح عیدانه و همچنین در لیست پرفروش‌ترین کتاب‌های پاییز قرار گرفته بود.

این کتاب همانطور که از نامش پیداست یک داستان عاشقانه است. داستانی که قبل از انقلاب سال 57 در ایران جریان دارد. این رمان پر از سادگی و صمیمیت است و با نثری جذاب و شاعرانه نوشته شده است. گילה مرد که یک معلم است و فعالیت‌های سیاسی دارد وی مردی مبارزو سیاسی می‌باشد. با همسر خود عسل در سفر آشنا می‌شود و ازدواج میکند. در این داستان مشکلات و چالش‌های زیادی مانند دستگیری گילה مرد، مشکلات مالی، آزار سربازان حکومتی و ... بر سر راه این زوج قرار می‌گیرد. اما همدلی این زوج و کمک مردمی که دوستشان دارند بر این مشکلات غلبه میکند. چیزی که باعث جذابیت این داستان می‌شود عشق زیاد بین این زوج است که با وجود مشکلات نه‌تنها کاهش نمی‌یابد، بلکه هر روز افزایش می‌یابد. مامی کتاب مراحل، روندها و برنامه‌ریزی‌های زندگی این مرد مبارز را بر اساس عشق این زوج نشان می‌دهد. با زبانی شاعرانه به بیان عشق می‌پردازد که لحظه لحظه‌ی زندگی را عاشقانه سپری می‌کنند و اجازه نمی‌دهند تا گذشت زمان سبب عادی شدن و سردی عشقشان گردد. این کتاب روایت‌کننده مبارزه این دو عاشق با زمان می‌باشد. (محمّدی، 1384: 122)

در قسمتی از کتاب در بیان تعریف عشق اینگونه می‌نویسد:

"مگذار که حتی آب دادن گلهای باغچه، به عادت آب دادن گلهای باغچه بدل شود!

عشق، عادت به دوست داشتن و سخت دوست داشتن دیگری نیست، پیوسته نو کردن خواستنی ست که خود پیوسته، خواهان نو شدن است و دیگرگون شدن.

تازگی، ذات عشق است و طراوت، بافت عشق. چگونه می‌شود تازگی و طراوت را از عشق گرفت و عشق همچنان عشق بماند؟

عشق، تن به فراموشی نمی‌سپارد، مگر یک بار برای همیشه.

جام بلور، تنها یک بار می‌شکند. میتوان شکسته اش را، تکه هایش را، نگه داشت. اما شکسته های جام، آن تکه های تیز برنده، دیگر جام نیست.

احتیاط باید کرد. همه چیز کهنه میشود و اگر کمی کوتاهی کنیم، عشق نیز.

بهانه ها جای حس عاشقانه را خوب می‌گیرند..." (ابراهیمی، 1385: 180)

آنچه که خود نویسنده در خصوص «یک عاشقانه آرام» عنوان می‌کند: "این نظریه‌ی من برای یک زندگی مشترک است که رو به سوی معنویت دارد".

در این نوع زندگی، روزمرگی و عادت حس کسالت و پوچی را به همراه دارد، وجود ندارد. هیچ چیز به فردا حواله نمی شود تا امروز خالی بماند و رنگ کهنگی بگیرد. دیگر معجزه ای در کار نیست. برای شیرین تر کردن زندگی معجزه نمی کنیم، کافی است دوست داشته باشیم. "یک کندو عسل به قدر یک قطره محبت شیرین نیست". زندگی را با چیزهای بسیار ساده، پر باید کرد. در این اثر، بارها با انواع عشق روبرو می شویم و در می یابیم که عشق نوعی گفتن است و عالی ترین نوع گفتن معنی می دهد. (سرشار. 1375. 35).

بررسی جامعه ایرانی در رمان «یک عاشقانه آرام»

رمان نویسی در ادبیات ایران عمری صدساله دارد. رمان مهمترین تولید ادبی در جهان می باشد و همواره مورد توجه نویسندگان قرار می گیرد. در این گونه ادبی که نویسندگان به دنبال تغییرات اجتماعی، سیاسی و فرهنگی عصر مشروطه و از طریق ترجمه رمان های تاریخی اروپایی با این قالب ادبی آشنایی پیدا کردند و از آن دوران تا به کنون مورد توجه نویسندگان ایرانی قرار گرفته است. جامعه و رمان نویسی رابطه مستقیم با یکدیگر دارند. اولویت نویسندگان در رمان ها بیشتر انتقادات اجتماعی بوده تا کیفیت هنری آثارشان. نادر ابراهیمی هم از این قاعده مستثنی نیست و از این موضوع بهره کافی را برده است.

داستان یک عاشقانه آرام در سال 57 و در تکاپوی انقلاب ایران مطرح شده است. مردی اهل گیلان یا به اصطلاح گلپه مرد که تمایل و علاقه به سیاست و مسایل مربوط به آن دارد علاقه مند یک دختر آذری زبان به نام عسل می شود که از قضا او هم علاقه مند به سیاست و مبارز سیاسی است. (نیکوبخت. 1387. 21)

گیله مردمعلم ادبیات و یک مبارز سیاسی مخالف حکومت پهلوی است. به همین خاطر زندگی اش برپایه خانه به دوشی از سر اجبار شکل می گیرد و ماجراهای زندگی پر از تنش و اضطرابش شروع می شود و تا پایان برمبنای روابط عاشقانه اش با همسرش ادامه پیدا می کند.

نادر ابراهیمی در این رمان عاشقانه با طرح داستانی شنیدنی و جذاب از زندگی یک زوج و در لابلای ماجراهای اتفاق افتاده برای آن ها، با قلمی شیوا گفت وگوهای جذابی را به وجود می آورد که خواننده را به فکر وادار می کند و او را به درک این موضوع رهنمون می کند که نباید به عشق به چشم یک خاطره و عادت نگریست. ابراهیمی در یک عاشقانه آرام، عاشقانه می نویسد و در پس این عاشقانه، مفاهیم و مضامینی جهان شمول را به خواننده خود منتقل می کند. درواقع جهان بینی ای انعطاف یافته و قابل باور در قالب شخصیت های این کتاب وجود دارد خواننده به آسانی می تواند خود را به جای شخصیت های داستان قرار دهد و نوعی همدلی احساس کند. این داستان با بهره گیری از شخصیت های ساده و بی آلایش به خواننده این مفهوم را القا می کند که عشق از سر عادت نمی باشد و هرکس می تواند موسیقی دلنواز خود را برای زندگی اش بنوازد.

باتوجه به مطالبی که در خصوص سبک نگارش و شیوه نوشتاری نادر ابراهیمی گفته شد می توان به صراحت گفت وی نویسنده ای آگاه به مسایل جامعه و حوادث اجتماعی زمان خویش بوده است. و این آگاهی تاثیر زیادی در نوشته هایش داشته است. محتوای داستانهایش تحت تاثیر اتفاقات و حوادث سیاسی و اجتماعی قبل و بعد انقلاب 57 می باشد. یاس و نا امیدی در بیان روایت هایش با سایر نویسندگان هم عصر خودش متفاوت است. آنچه را که ابراهیمی از

یاس در روایت هایش بیان می کند بیش تر مقدمه ای برای ایجاد نگرش مثبت و نوید دهنده بهتر شدن شرایط جامعه می باشد. (باغفکی. 1390. 52)

ابراهیمی با توجه به خفقان سیاسی و فشارهایی اجتماعی موجود برای نوشتن و رساندن مفاهیم مورد نظرش به خواننده از زبان تمثیلی و رمزی بهره گرفته است و به نقد مسائل اجتماعی -سیاسی پرداخته است و به واسطه موضوعاتی مثل دخالت بیگانگان درحیطه مسایل سیاسی و فرهنگی، اعتراض به جو سنگین و خفقان موجود و ناامن جامعه و روحیه یأس و ناامیدی و شکست و تردید و پوچی در شخصیت‌های داستانی و توصیف فضای استبدادی و ظالمانه جامعه در رمان «یک عاشقانه آرام» بیان کننده «شرایط موجود حاکم بر جامعه ایرانی است که وی آن را به رشته تحریر در آورده است». (موسیوند. 1389. 15)

رمان «یک عاشقانه آرام» درنگاه اول یک رمان عاشقانه و احساسی محسوب می شود روایت زندگی دو دلداره که بعد کلی کشمکش و سختی به وصال یکدیگر می رسند و زندگی عاشقانه خود را شروع می کنند و دراین داستان گلپه مرد که عاشق سرسخت عسل می باشد یک معلم و یک مبارز سیاسی است و اقداماتی علیه نظام حاکم انجام می دهد. در این رمان به وضوح فشارهای جامعه قبل انقلاب 57 به تصویر کشیده است. در جایی از داستان گلپه مرد به همسر خود می گوید: «دوست تر دارم که کتاب های سیاسی ممنوعه بفروشم تا عتیقه». (ابراهیمی. 1385. 62)

ابراهیمی به وضوح در قالب مکالمه هایی که فی مابین گلپه مرد و عسل رد و بدل می شود، اوضاع و احوال سیاسی کشور و نحوه برخورد با زندانی های سیاسی را بیان می کند بعنوان مثال در یک بخش گلپه مرد خطاب به همسرش در مورد نحوه بازجویی های می گوید. «من به این دستگیری و بازجویی اعتراض دارم. سرکار! تخته را بیاور! اعتراض دارد. من به تخته شلاق هم اعتراض دارم. به شکنجه ها هم اعتراض دارم. به اعدام چطور؟ اعدام؟ زیباست و.....» (همان. 84). این رمان که از سه فصل تشکیل شده است در هر بخش علاوه بر شرح و توضیح رابطه عاشقانه گلپه مرد و عسل (همسرش) پرداخته می شود به بیان مسایل تاریخی من جمله حمله مغول ها و انگلیسی ها و جنگ هایی داخلی و به طور کل مسایل تاریخی و اجتماعی می پردازد. گلپه مرد که به شغل معلمی مشغول است مبارزی سیاسی بوده و علیه حکومت دست به اقدامات و مبارزات سیاسی می زند باتوجه به آنچه در داستان ذکر شده بارها توسط ماموران ساواک دستگیر شده و مورد شکنجه های شدید قرار گرفته و همه این مسایل دست از مبارزات سیاسی خود بر نمیدارد. او بارها تبعید شده و خانه به دوشی را به دفعات تجربه نموده است. او می گوید: «تاریخ هرگز به ما مردم لبخند نزده است - حتی در بهترین شرایط. تهاجم از پی تهاجم. مرگ مصیبت بار از پی مرگ مصیبت بار. پیروزی های تاریخی، بزرگترین دروغ های تاریخ هستند تاریخ دردش این است که از عشق پرهیز کند» (ابراهیمی. 1385. 230)

به طور کل آنچه را باید مدنظر بگیریم این موضوع است که افکار و عقاید یک نویسنده به طور حتم و کامل در آثار ادبی اش به نمایش گذاشته می شود. یک نوشته ادبی انعکاس دهنده شرایط و اوضاع احوالات نویسنده می باشد. بنابراین ابراهیمی با توجه به سابقه زندان و اینکه یک مبارز سیاسی و معترض به اوضاع و شرایط جامعه ای است که در آن زندگی می کند با نوشتن رمان آنچه در تخیلش می گذرد را بر روی کاغذ به رشته تحریر می آورد. واقعیت های جامعه را در قالب یک داستان عاشقانه در حالی که شرایط جامعه متغییر می باشد به تصویر می کشد. اوضاع احوال اقتصادی و معیشتی مردم را در زمان تغییر حاکمیت سیاسی به وضوح مشخص می باشد.

به دلیل اینکه ابراهیمی یک نویسنده واقع گرا می باشد به درستی مسایل روز جامعه را در رمانش به رشته تحریر آورده و می توان گفت استفاده از یک روایت عاشقانه به این خاطر است که خواننده جذب در خواندن داستان گردد و در همین حین از وقایع تاریخ و تحولات سیاسی نیز مطلع گردد .

نتیجه گیری

شکل گیری رمان و پیدایش آن متأثر از اوضاع و احوال و شرایط اجتماعی ویژه و خاصی شکل گرفته و پس از آن اجتماع نیز از رمان و افکار نویسندگان تأثیر پذیرفته است. ابراهیمی که خود مبارز سیاسی و انقلابی است با بهره گیری از هنر نویسندگی اش به زیبایی توانسته شرایط و اوضاع اجتماعی – سیاسی عصر خود را در قالب داستان برای خواننده بازگو نماید. سبک وی در بین نویسندگان معاصر متمایز و خاص بود که بطوری که جز نویسندگان برتر معاصر می باشد .

در این بخش از پژوهش قصد داریم به این سوال پاسخ بدهیم که :

– نادر ابراهیمی در رمان یک عاشقانه آرام چگونه به تحلیل و بررسی جامعه ایرانی برای پیشبرد داستان پرداخته است ؟

آنچه مسلم است سبک و سیاق ابراهیمی در نوشتن داستان برای همگان محرز و مشخص می باشد. داستان مورد نظر در بحبوحه انقلاب سال 57 نوشته شده و به طور کل یک رمان عاشقانه بسیار زیبا و دل نشین می باشد به طور یکه خواننده با خواندنش به همزاد پنداری با شخصیت داستان می پردازد و خود را به جای شخصیت داستان تصور می کند. ابراهیمی که یکی از نویسندگان مبارز و دارای سوابق سیاسی می باشد از اتفاقات و حوادثی که در طول زندگی اش در امور سیاسی – اجتماعی برایش رخ داده در قالب شخصیت داستانی اش به بیان آن ها می پردازد. روایت داستان همانگونه که در متن پژوهش آمده ماجرای عاشقانه یک مرد گیلکی که از قضا معلم می باشد با دختری آذری بنام عسل است. وجه اشتراک این زوج علاوه بر عشق فزاینده ای که به یکدیگر دارند مبارزات سیاسی آنها علیه نظام حاکم است. این دو علیه نظام حاکم دست به مبارزه و مقابله می زنند و در این راه متحمل مجازات ها و حبس ها و گاه تبعید های بیشماری می گردند. به طوری کلی حوادث قبل از انقلاب 57 ایران را به تصویر کشیده است .

منابع

- ابراهیمی. نادر (1385) یک عاشقانه آرام. چاپ نهم. تهران .
- باغفکی ، مریم (1390) جایگاه نادر ابراهیمی در میان داستان نویسان معاصر ایران. دانشگاه رازی.
- سرشار، محمدرضا (1375) منظری از ادبیات داستانی پس از انقلاب. چاپ اول تهران. شیرازه.
- جنتی راد ، فاطمه (1389) نقد اجتماعی آثار داستانی نادر ابراهیمی. وزارت علوم و تحقیقات و فناوری دانشگاه یزد .

- زرافا ، میشل (1368) ادبیات داستانی ، رمانو واقعیت های اجتماعی .نسرین پروینی .چاپ اول .تهران .فروغی.
- عسگری، عسگر (1389) نقد اجتماعی رمان معاصر فارسی .تهران .چاپ دوم نشر فروزان.
- میشل ، زرافا (1386) جامعه شناسی ادبیات داستانی .ترجمه نسرین پروینی ، تهران .نشر سخن.
- مصلحی ، صفورا (1396) بررسی و تحلیل مضامین اجتماعی در رمان های ایرانی (از 1370 تا 1390 شمسی) فصلنامه تخصصی سبک شناسی نظم و نثر فارسی (بهار ادب) علمی -پژوهشی .سال دهم .شماره سوم .شماره پیاپی 37.
- موسیوند، زهرا (1389) بررسی و تحلیل اعتراض به کودتای 28 مرداد 1332 در ادبیات داستانی معاصر فارسی از سال 1332 تا 1357 (با تأکید بر هفت تن از برجسته ترین نویسندگان این دوره).دانشگاه تربیت مدرس .دانشکده ادبیات و علوم انسانی .
- مستعلی پارسا، غلامرضا، (1387) «مؤلفه های ادبیات داستانی پسامدرن در آثار ابراهیمی»، نشریه متن پژوهی ادبی، شماره 37.
- محمدی، محمدهادی، (1384) «عقلانیت انتقادی و نقش نادر ابراهیمی در تحول تاریخ ادبیات کودکان ایران»، مجله پژوهش نامه ادبیات کودک و نوجوان ، شماره 42.
- نیکو بخت ،ناصر (1387) تعامل رمان فارسی و جامعه ایرانی .نشریه دانشگاه ادبیات و علوم انسانی .دوره جدید، شماره 23 (پیاپی 20)